

MAATALOUDEN
YMPÄRISTÖTUEN
ERITYISTUET

Monivaikutteisen kosteikon hoito

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Maatalouden ympäristötukijärjestelmä perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston asetukseen (EY) N:o 1698/2005 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen.

Suomen ympäristötukijärjestelmä käsittää ohjelmakauden 2007 – 2013. Valtioneuvoston elokuussa 2006 hyväksymän manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnan mukaan EU rahoittaa ympäristötuen kustannuksista 28 % vuonna 2007.

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhantuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen turvataan sekä tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä.

Maatalouden ympäristötuki jakautuu kaikille viljelijöille tarkoitettuihin perus- ja lisätoimenpiteisiin sekä niitä täydentäviin, tehokkaita ympäristönsuojelu- ja -hoitotoimia edellyttäviin erityistukisopimuksiin.

Erityistukisopimuksia ovat:

- suojavaohtyöhykkeiden perustaminen ja hoito
- monivaikutteisen kosteikon hoito
- pohjavesialueiden peltoviljely
- luonnonmukainen tuotanto
- luonnonmukainen kotieläintuotanto
- lannan käytön tehostaminen
- perinnebiotooppien hoito
- luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen
- alkuperäisrotujen kasvattaminen
- alkuperäiskasvien viljely

Ympäristötukijärjestelmää täydentää ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä, joka otetaan käyttöön vuonna 2008. Sen avulla voidaan perustaa monivaikutteisia kosteikkoja sekä toteuttaa arvokaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen.

Monivaikutteiset kosteikot

Maatalous on eri aikoina muuttanut monin tavoin vesistöjen luonnontilaa, mm. veden laatua sekä uomien ja rantavyöhykkeiden muotoa ja kasvillisuutta. Viljelystä aiheutuva vesistökuormitus on kasvanut, ja kuivatustoimet kuten uomien kaivaminen, suoristaminen ja raivaaminen ovat lisänneet eroosiota ja köyhdyttäneet vesiluontoa. Kuivatus on vähentänyt myös vesistöihin ja luonnonuomiin kuuluneita kosteikkoja ja tulva-alueita. Maatalousympäristön hoidon yleisenä tavoitteena on vähentää tuotantotoiminnan haitallisia vesistövaikutuksia ja palauttaa luonnon monimuotoisuutta ja maisemallisia arvoja.

Viljelyalueiden valumavesien käsittelyn tarve ja menetelmät

Ympäristön kannalta tärkeintä on muuttaa tuotantotoimintaa vähemmän kuormittavaan suuntaan. Lisäksi viljelyalueiden valumavesien käsittelyllä voidaan vähentää sitä kuormitusta, jota ei ole voitu estää tai pysäyttää pelloilla ja joka on lähtenyt kuivatusvesien mukana liikkeelle kohti vesistöjä.

Keinoja vesistöjen tilan parantamiseksi ovat muun muassa:

- Viljelytoimenpiteet, kuten talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen ja järkipääinen lannoitus sekä lantavarastojen kunnostus, joiden avulla voidaan estää maa-aineksen ja ravinteiden pääsy veteen.
- Suojavaohtyöhykkeet, joiden avulla vähennetään eroosiota jyrkillä ja tulvan alaisilla rantapelloilla ja pysäytetään maa-aineksen kulkeutumista yläpuolisilta peltoalueilta.
- Kosteikoiden, laskeutusaltaiden ja pohjakynnysten perustaminen ja hoitaminen. Näiden avulla voidaan pysäyttää

Kari Koskela/Kuvaliiteri

Matalat kosteikot ovat sopivia ruokailu- ja pesimispaikkoja monille sorsalinnuille.

veteen joutunutta kiintoainetta. Riittävän suurilla kosteikoilla voidaan poistaa ja pidättää myös veteen liuenneita ravinteita.

- Tulva-alueiden palauttaminen. Tämän avulla lisätään vesistön tulvan aikaista viipymää, pysäytetään vesistössä kulkeutuvaa kiintoainetta ja lisätään vesiluonnon monimuotoisuutta.
- Vesistöjen ennallistaminen, kuten uomien mutkaisuuden palauttaminen tai uomarakenteen monipuolistaminen, jonka avulla parannetaan vesistön omaa puhdistuskykyä ja lisätään vesiluonnon monimuotoisuutta ja kulttuurimaiseman arvoa.

Miten kosteikot, laskeutus- altaat ja tulva-alueet edistävät vesiensuojelua?

Kosteikot puhdistavat valumavesiä monin eri tavoin. Vedessä elävät mikrobit muuttavat vedessä ja pohja-aineksessa olevaa tyyppä kaasumaiseen muotoon, jolloin se vapautuu vaarattomana tyyppikaasuna

ilmaan. Kosteikkokasvillisuus käyttää kasvukaudella vedestä liuenneita ravinteita, fosforia ja typpeä. Veden virtausnopeuden hidastuessa riittävän paljon veden mukana liikkuva kiintoaine laskeutuu kosteikon pohjalle. Samalla siihen sitoutuneet ravinteet (lähinnä fosfori) varastoituvat kosteikon maaperään.

Laskeutusaltailla pyritään laskeuttamaan pääasiassa eroosion mukana liikkeelle lähtenyt kiintoainetta. Laskeutuminen perustuu veden virtausnopeuden ja pyörteisyyden pienenemiseen. Mitä kauemmin vesi saadaan viipymään altaassa, sitä hienojakoisempi maa-aines ehtii laskeutua. Maa-aineksen mukana laskeutuu myös siihen sitoutuneita ravinteita, erityisesti fosforia. Savi ja hiesuhiukkaset ehtivät laskeutua altaaseen tavallisesti vain, jos ne muodostavat suurempia muruja. Laskeutusaltaat eivät juurikaan pienennä veteen liunneen fosforin ja typen pitoisuutta.

Tulva-alueet vaikuttavat valumavesiin samaan tapaan kuin kosteikot. Joen

ja puron tulviminen uoman äyräiden yli lisää vesistön vesitilavuutta, jolloin veden virtausnopeus pienentyy verrattuna uomassa tapahtuvaan virtaukseen. Virtausnopeuden pienentyessä veden mukana kulkeutuvaa kiintoainetta laskeutuu tulva-alueelle. Kiintoaineen säännöllinen kerrostuminen saa aikaan erityisen tulvaniittymaannoksen kehittymisen.

Kosteikkojen muut hyödyt

Kosteikkojen, laskeutusaltaiden ja tulvaniittyjen hoidosta saadaan parhaimmillaan monia ympäristöhyötyjä. Kosteikot, laskeutusaltaat ja tulvaniityt elävöittävät maisemaa ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta, esim. eläin- ja kasvilajistoa. Ne tarjoavat vesilinnuille uusia pesimäpaikkoja ja lisäävät purovesistöjen merkitystä eliöstön kulkureitteinä. Samalla ne edistävät riista-, kala- ja raputaloutta. Altaat sinnällään ovat oivallisia kasteluveden varastoja.

Hannele Partanen

Kosteikon teossa on otettu lähtökohdaksi maaston suomat mahdollisuudet. Kosteikosta on tehty niin iso kuin se on kohtuudella mahdollista.

Määritelmiä

Kosteikolla tarkoitetaan vesistökuormitusta vähentävää ojan, puron, joen tai muun vesistön osaa ja sen ranta-alueita, joka suuren osan vuodesta on veden peitossa ja muunkin ajan pysyy kosteana. Kosteikko perustetaan yleensä patoamalla. Kosteikossa on tyypillisesti vesi- ja kosteikkokasvillisuutta. Kosteikkoon on hyödyllistä liittää avovesipintainen syvän veden alue.

Laskeutusaltaalla tarkoitetaan ojan tai puron yhteyteen kaivamalla tai patoamalla tehtyä vesiallasta, jonka päätarkoituksena on kerätä pelloilta ja ojaverkosta veden mukana liikkeelle lähtenyt maa-ainesta ja estää sitä pääsemästä vesistöön.

Kosteikon tai laskeutusaltaan **valuma-alueella** tarkoitetaan koko sitä aluetta, jolta vedet kerääntyvät niihin.

Hoitoalueella tarkoitetaan kosteikkoon tai laskeutusaltaaseen välittömästi kuuluvaa suojavyöhykkeen kaltaista aluetta, joka on säännöllisen hoidon kannalta tarpeen.

Tulva-alueilla tarkoitetaan virtaaviin vesistöihin liittyviä alavia ranta-alueita, joille tulva nousee säännöllisesti. Tulva-alueet muodostuvat avoimista tulvaniityistä ja puustoisista tulvametsistä sekä pensaikoista. Tulva-alueisiin voi kuulua myös joki- ja purovesistöjen entisiä, joko uoman yhteydessä olevia tai uomasta irrallisen kuroutuneita osuuksia.

Tulva-alueiden palauttamisella ja lisäämisellä tarkoitetaan sellaisten tulva-alueiden uudelleenmuodostamista tai kunnostamista, jotka ovat aikaisempien kuivatustoimenpiteiden vaikutuksesta hävinneet tai joiden tulviminen on vähentynyt.

Vesistön **ennallistamisella** tarkoitetaan vesistön luonnonolosuhteiden palauttamista alueella esiintyviä luonnontilaisia vesistöjä muistuttavaksi.

Vesistön **kunnostamisella** tarkoitetaan yleisemmin vesistön veden laadun ja luonnontilan parantamiseksi tehtäviä toimenpiteitä.

Monivaikutteisen kosteikon hoito

Vuonna 2007 tehtävien monivaikutteisen kosteikon hoito -erityistukisopimusten perusteella maksetaan tukea ainoastaan kosteikon hoidosta, ei perustamisesta. Maatalouden ympäristötukijärjestelmän mukaisesti perustetut kosteikot ja laskeutusaltaat voivat tulla hoitosopimuksen piiriin sen jälkeen, kun aiempi erityistukisopimus on päättynyt. Sopimuksen kohteena oleva kosteikko ja laskeutusallas on voitu perustaa myös muulla rahoituksella. Sopimuksen kesto on 5 tai 10 vuotta. Monivaikutteisen kosteikon perustamista tullaan jatkossa rahoittamaan eituotannollisten investointien tuella. Tästä tukimuodosta annetaan tietoa vuoden 2008 alkupuolella.

Alueet, jotka voivat saada erityistukea kosteikon hoidolle

Eryistukea voivat saada vain sellaiset alueet, joilla peltoja on yli 20 % vesistön tai valtaojan valuma-alueesta. Eryistukea koskeva sopimus voidaan tehdä vain Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen sekä sellaisten järvien valuma-alueilla, missä voidaan merkittävästi pienentää maa-

talouden aiheuttamaa vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista-, kala- ja raputaloutta.

Hoitosuunnitelma

Kosteikon, laskeutusaltaan ja tulva-alueen hoidolle myönnettävän erityistuen edellytyksenä on hoitotoimenpiteistä tehty erillinen suunnitelma, joka on liitettävä sopimushakemukseen.

Hoito ja kunnossapito

Kosteikot, laskeutusaltaat ja pohjapadot sekä -kynnykset vaativat säännöllistä hoitoa ja kunnossapitoa. Hoitotoimenpiteitä ovat mm. lietteen poisto, rakenteiden hoitotoimet sekä kosteikon ja sen reuna-alueiden kasvillisuuden niitto tai laidunnus.

Kosteikkoihin tulevien ojien suista on tarpeen poistaa laskeutunutta lietettä vuosittain. Jos kosteikossa on syvemmän veden alue, myös sen pohjalle kertyvän lietteen määrää on seurattava keväisin ja syksyisin. Tarvittaessa liete poistetaan kairinkoneella tai lietepumpulla. Lietteen voi levittää pellolle. Laskeutusaltaat on tyhjennettävä viimeistään silloin, kun nii-

Jukka Jormola

Tulvaniitylle kehittyvä monipuolista kasvillisuutta, joka hidastaa vedenvirtausta.

hin kertynyt liete alkaa haitata altaan toimintaa. Altaan pohjalle kertyneen lietteen määrä on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Pohjakynnysten yhteydessä varastotilavuudet ovat pieniä ja pohjalle kerrostuneen maa-aineksen liikkeellelähden riski on suuri. Pohjakynnykset keräävät vähitellen lietettä, joten uoman puhdistus muutaman vuoden välein voi olla tarpeen.

Patorakenteiden toiminta, pitävyys ja kunto on syytä tarkistaa säännöllisesti vuosittain keväällä ja syksyllä. Pienestä patovuodosta muodostuu helposti suuri ohivirtaus, mikä nopeasti heikentää kosteikon ja laskeutusaltaan tehoa. Penkereitä on hyvä tarkkailla kesällä erityisesti rankojen sateiden jälkeen. Ensimmäisinä vuosina on syytä tarkistaa myös maarakenteet, koska kosteikon perustamisen jälkeen maarakenteet painuvat. Myös kiveysten pysymistä paikoillaan on seurattava.

Kosteikon kasvillisuus pyritään pitämään monipuolisena hoitotoimenpiteillä. Kosteikon ja sitä ympäröivän viljelemättömän hoitoalueen kasvillisuutta niitetään vuosittain, jotta kosteikko ei kasva umpeen. Niittäminen voidaan tehdä osa-alueittain monimuotoisen kasvillisuuden säilyttämiseksi. Niittojätteet on tarpeen viedä pois kosteikkoalueelta. Hoitotoimien yhteydessä korjattu kasvimaassa voidaan käyttää hyödyksi. Kasvillisuuden hoitotoimenpiteet voidaan toteuttaa myös laiduntamalla, ellei siihen ole vesiensuojelullista estettä. Vastaperustetussa kosteikossa kasvillisuuden niittäminen ei useimmiten ole tarpeen, mutta myöhemmin toimenpide on tärkeä. Kosteikon ympäristössä olevaa puustoa ja pensaita harvennetaan tarvittaessa. Jos kosteikko on perustettu metsän reunaan, kosteikko ei yleensä edellytä puuston poistamista.

Kosteikot ja laskeutusaltaat tarjoavat levähdyspaikkoja myös muuttolinnuille.

Tukiehdot

Monivaikutteisten kosteikkojen hoitotoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvataan erityistuella. Korvaus maksetaan pinta-alan perusteella siitä alasta, joka jää kosteikon, laskeutusaltaan tai tulvaniityn alle sekä alueen hoidon kannalta riittävistä reuna-alueista. Sopimus voidaan tehdä 5- tai 10-vuotiseksi. Tuen määrä riippuu hoitotoimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista ja mahdollisista tulonmenetyksistä.

Kuka voi hakea sopimusta?

Ympäristötukeen sitoutunut hakija

Viljelijän, puutarhatalouden harjoittajan tai hänen puolisonsa on oltava sopimuksen tekemistä edeltävän vuoden lopussa vähintään 18-vuotias, mutta ei yli 65-vuotias. Ikäedellytys ei koske julkisoikeudellista yhteisöä, yhdistystä, säätiötä, koulu- tai vankilatilaa.

Viljelijällä tulee olla ympäristötuessa tukikelpoista peltoa viljelyksessään vähintään kolme hehtaaria tai puutarhatilalla puutarhakasvien viljelyksessä olevaa tukikelpoista peltoa vähintään puoli hehtaaria koko sitoumuskauden ajan.

Sopimuksen tekemisen ehtona on, että viljelijä on sitoutunut tai sitoutuu ympäristötukijärjestelmään. Jos viljelijän ympäristötukisitoumus päättyy sopimuskaudella, viljelijän on sitouduttava uudelleen ympäristötukijärjestelmään.

Ympäristötukeen sitoutumaton hakija

Rekisteröity yhdistys, jolla ei ole maatalouden ympäristötuen perustoimenpiteitä koskevaa sitoumusta, voi hakea monivaikutteisen kosteikon hoito-erityistukea. Hoidettavan kohteen tulee sijaita paikallisen toimintaryhmän alueella. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että toimintaryhmä puoltaa sopimuksen hyväksymistä.

Kuinka tuet määräytyvät?

Erityistuki maksetaan hyväksytyjen kustannusten, tulonmenetysten ja alueelta saatavan hyödyn perusteella. Sopimuksen tukikatto, jota enempää sopimuksesta ei voida maksaa, on kerrottu sopimusehdoissa.

Kustannuksina voidaan ottaa huomioon kosteikon hoitosuunnitelman tekeminen, hoitopäiväkirjan pidosta aiheutuvat työkustannukset, rakenteiden kunnon seuranta, kertyneen lietteen määrän tarkkailu, lietteen poistaminen ja kuljettaminen sekä kosteikon sekä sitä ympäröivän viljelemättömän hoitoalueen kasvillisuuden niittäminen ja poiskuljetus.

Tuen haku

Hakemus sopimukseksi jätetään työvoimaja elinkeinokeskuksen (TE-keskuksen) maaseutuosastolle. Rekisteröity yhdistys toimittaa hakemuksen sille TE-keskukselle,

Kosteikon allasosan madaltuessa on varsinkin laskuojan suulle kertynyt liete poistettava aika ajoin.

Ari Turto

jonka toimialueella hakemuksen kohteena oleva alue sijaitsee. Hakuaika on keväisin kerran vuodessa. Sopimuskausi alkaa 1.10. ja se on viisi- tai kymmenvuotinen.

Sopimus voidaan tehdä pellostä tai muusta alasta. Alan on oltava vähintään 0,3 hehtaaria. Sopimukseen haettavan peltoalan on oltava ympäristötuessa tukikelpoista.

Minkälainen suunnitelma vaaditaan?

Hakemukseen liitettävästä suunnitelmasta tulee ilmetä mm. seuraavat asiat:

- hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet
- suunnitelma-alueen kartta, johon on merkitty ne peruslohkot, joita hakemus koskee
- yksilöidyt hoitotoimenpiteet
- toteutusajataulu vuosittain
- selostus siitä, miten toimenpiteet edistävät tavoitteiden saavuttamista
- arvio hankkeen vaikutuksista ympäristöön tai maisemaan
- laskelma hankkeen vuosittaisista kustannuksista ja hyöty/tulonmenetyсарvio
- kopio aiemman sopimuskauden hoitopäiväkirjasta, jos alue tai sen osa on aiemmin kuulunut sopimukseen

Esimerkkejä suunnitelmaselostuspohjista löytyy Suomen ympäristökeskuksen internetsivulta: www.ymparisto.fi/los/maatalous.

Kosteikko, laskeutusallas tai tulva-alue saattaa sijaita useamman maanomistajan alueella. Maanomistajien on tällöin tehtävä keskinäinen sopimus vastuun ja kustannusten jaosta altaan tai kosteikon hoidossa. Yhteinen suunnitelma ja keskinäinen sopimus tulee olla hakemuksen liitteinä.

Ketkä saavat sopimuksesta tiedot?

Sopimus menee tiedoksi kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle sekä alueelliselle ympäristökeskukselle. Ympäristökeskus antaa myös lausunnon hakemuksesta ennen sopimuksen tekoa. Rekisteröidyn yhdistyksen hakemus toimitetaan lisäksi lausunnolle kyseiseen toimintaryhmään.

Milloin myönnetyn tuen saa?

Erityistuen maksatusta on haettava vuosittain. Hakemus on tehtävä vuosittaisessa pinta-alatukea koskevassa hakemuksessa (Lnro 101B). Rekisteröidyn yhdistyksen on haettava erityistuen maksatusta TE-keskuksesta pinta-alatukien hakuaikaan. Erityistuki maksetaan vuosittain aikaisintaan syyskuussa.

Hoitopäiväkirja

Sopimusta koskevan hakemuksen liitteenä on oltava kosteikon ja laskeutusaltaan hoidosta pidettävä hoitopäiväkirja tai sen kopio, jos sopimusta haetaan kosteikolle, jota on aiemmin koskenut erityistukisopimus.

Sopimusalueesta on pidettävä hoitopäiväkirjaa, johon on merkittävä lohkon nimi, tunnus ja pinta-ala. Siihen merkitään vuosittain myös tiedot alueella toteutetuista toimenpiteistä, niiden toteuttamisaikakohdat ja vaikutukset ympäristöön. Muistiin merkittäviä asioita voivat olla esimerkiksi:

- lietteen poisto, padon hoitotoimet
- mahdollinen niitto ja laidunnus
- rantojen ja uomien suojaustoimenpiteet
- kasvillisuuden uusiminen ja raivaukset

Muutoksista ilmoittaminen

Sopimuksen muuttamisesta ja siirtämisestä sekä sopimuksesta luopumisesta on kerrottu tarkemmin sopimusehdoissa.

Tuen hakijan on viipymättä ja viimeistään 10 työpäivän kuluessa ilmoitettava tuen hakijaa ja tilaa/sopimusalaa koskevista muutoksista sopimuksen tehneen TE-keskuksen maaseutuosastolle.

Miten sopimusehtoja valvotaan?

TE-keskuksen maaseutuosasto valvoo sopimusehtojen noudattamista. Tuen saajalla on valvontaan joutuessaan velvollisuus antaa kaikki ne tiedot, jotka valvonnan tekemiseksi ovat tarpeen.

Kosteikkojen reunamien ruoikot ovat ruokokerttuselle mieleistä ympäristöä.

Kari Koskela/Kuvalliteri

Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot

Etelä-Pohjanmaan TE- keskus
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puh. 010 60 27500, telefax 010 60 27711

Etelä-Savon TE- keskus
Mikonkatu 3 - 5, PL 164, 50101 Mikkeli
puh. 010 60 24000, telefax 010 60 24211

Hämeen TE- keskus
Hämeenlinnan palvelupiste
Raatihuoneenkatu 11, 13100 Hämeenlinna
puh. 010 60 25000, telefax 010 60 25199

Lahden palvelupiste
Rauhankatu 10, 15110 Lahti
puh. 010 60 25000, telefax 010 60 25335

Kaakkois-Suomen TE- keskus
Salpausselänkatu 22, PL 1041,
45101 Kouvola
puh. 010 60 23000, telefax 010 60 23210

Lappeenrannan palvelupiste
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
puh. 010 60 23000, telefax 010 60 23409

Kainuun TE- keskus
Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puh. 010 60 23500, telefax 010 60 23749

Keski-Suomen TE- keskus
Cygnaeuskenkatu 1, PL 44,
40101 Jyväskylä
puh. 010 60 24500, telefax 010 60 24606

Lapin TE- keskus
Ruokasenkatu 2, 96200 Rovaniemi
puh. 010 60 27000, telefax 010 60 27399

Kemin palvelupiste
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puh. 010 60 27000, telefax 010 60 27440

Pirkanmaan TE- keskus
Kauppakatu 4, PL 467, 33101 Tampere
puh. 010 60 25500, telefax 010 60 25907

Pohjanmaan TE- keskus
Hoviioikeudenpuistikko 19 A, PL 131, 65101
Vaasa
puh. 010 60 28500, telefax 010 60 28970

Kokkolan palvelupiste
Ristirannankatu 1, PL 240, 67101 Kokkola
puh. 010 60 28500, telefax 010 60 28980

Pohjois-Karjalan TE- keskus
Kauppakatu 40 B, PL 8, 80101 Joensuu
puh. 010 60 26000, telefax 010 60 26059

Pohjois-Pohjanmaan TE- keskus
Viestikatu 1, PL 86, 90101 Oulu
puh. 010 60 28000, telefax 010 60 28031

Ylivieskan palvelupiste
Valtakatu 4, PL 103, 84101 Ylivieska,
puh. 010 60 28000, telefax 010 60 28440

Pohjois-Savon TE- keskus
Käsityökatu 41, PL 2000, 70101 Kuopio
puh. 010 60 26500, telefax 010 60 26725

Satakunnan TE- keskus
Pohjoisranta 11 E, PL 266, 28101 Pori
puh. 010 60 22000, telefax 010 60 22001

Uudenmaan TE- keskus
Maistraatinportti 2, PL 15, 00241 Helsinki
puh. 010 60 21000, telefax 010 60 21300

Varsinais-Suomen TE- keskus
Ratapihankatu 36, PL 592, 20100 Turku
puh. 010 60 22500, telefax 010 60 22626

Maa- ja metsätalousministeriö, tukiyksikkö

PL 30, 00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 16 001, telefax (09) 1605 2711

Alueelliset ympäristökeskukset

Etelä-Savon ympäristökeskus
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puh. 020 490 106, telefax 020 490 4509

Hämeen ympäristökeskus
Birger Jaarlin katu 13, PL 131,
13101 Hämeenlinna
puh. 020 490 103, telefax 020 490 3820
Lahden toimipaikka
Kauppakatu 11 C, PL 29, 15141 Lahti
puh. 020 490 103, telefax 020 490 3950

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus
Kauppamiehenkatu 4, PL 1023, 45101 Kouvola
puh. 020 490 105, telefax 020 490 4300
Lappeenrannan toimipaikka
Laserkatu 6, 53850 Lappeenranta
puh. 020 490 105, telefax (05) 624 3298

Kainuun ympäristökeskus
Kalliokatu 4, PL 115, 87101 Kajaani
puh. 020 490 112, telefax 020 490 6577

Keski-Suomen ympäristökeskus
Ailakinkatu 17, PL 110, 40101 Jyväskylä
puh. 020 490 110, telefax 020 490 5811

Lapin ympäristökeskus
Hallituskatu 5, PL 8060, 96101 Rovaniemi
puh. 020 490 113, telefax (016) 310 340

Lounais-Suomen ympäristökeskus
Itsenäisydenaukio 2, PL 47, 20801 Turku
puh. (02) 525 3500, telefax (02) 525 3509
Satakunnan toimipaikka
Valtakatu 6, 28100 Pori
puh. (02) 525 3500, telefax (02) 525 3759

Länsi-Suomen ympäristökeskus
Koulukatu 19, PL 262, 65101 Vaasa
puh. 020 490 109, telefax 020 490 5251
Kokkolan toimipaikka
Torikatu 40, PL 77, 67101 Kokkola
puh. 020 490 109, telefax 020 490 5610
Seinäjoen toimipaikka
Torikatu 16, PL 156, 60101 Seinäjoki
puh. 020 490 109, telefax 020 490 5531

Pirkanmaan ympäristökeskus
Rautatienkatu 21 B, PL 297, 33101 Tampere
puh. 020 490 104, telefax 020 490 4000

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Torikatu 36 A, PL 69, 80101 Joensuu
puh. (013) 1411, telefax (013) 123 622

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Isokatu 9, PL 124, 90101 Oulu
puh. 020 490 111, telefax 020 490 6305
Kokkolan toimisto
Torikatu 40 B, 67100 Kokkola
puh. 020 490 111, telefax 020 490 6131

Pohjois-Savon ympäristökeskus
Sepänkatu 2 B, PL 1049, 70101 Kuopio
puh. 020 690 167, telefax 020 490 4777

Uudenmaan ympäristökeskus
Asemapäällikönkatu 14, PL 36, 00521 Helsinki
puh. 020 490 101, telefax 020 490 3200

Ympäristöministeriö

Kasarminkatu 25, PL 35, 00023
Valtioneuvosto
puh. (09) 16 007, telefax (09) 1603 9545

Suomen ympäristökeskus

Mechelininkatu 34a, PL 140, 00251 Helsinki
puh. 020 490 123, telefax 020 490 2190

Maaseutuneuvonta

ProAgria Etelä-Karjala
Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta
puh. 020 747 2600, telefax (05) 453 0008

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puh. (06) 416 3111, telefax (06) 416 3448

ProAgria Farma
Artturinkatu 2, 20200 Turku
puh. 010 273 1500, telefax 010 273 1570

ProAgria Häme
puh. 020 747 3000
Hämeenlinnan toimipaikka
Raatihuoneenkatu 13 B 13, 13100 Hämeenlinna
telefax (03) 625 2240
Lahden toimipaikka
Mariankatu 8 A, 15110 Lahti
telefax (03) 625 2340

ProAgria Kainuu
Osmonkatu 9, 87100 Kajaani
puh. 044 320 1580, telefax (08) 622 411

ProAgria Keski-Pohjanmaa
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puh. 020 747 3250, telefax 020 747 3299

ProAgria Keski-Suomi
Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä
puh. 020 747 3300, telefax 020 747 3305

ProAgria Kymenlaakso
Paimenpoiku 16, 45100 Kouvola
puh. 020 747 3434, telefax 020 747 3444

ProAgria Lappi
Tutkijantie 28, 96900 Saarenkylä
puh. 020 747 2700, telefax (016) 331 1777

ProAgria Etelä-Savo
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli
puh. 020 747 3550, telefax 020 747 3552

ProAgria Oulu
Kauppuriinkatu 23, PL 106, 90101 Oulu
puh. (08) 316 8611, telefax (08) 373 075

ProAgria Pirkanmaa
Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere
puh. 020 747 2800, telefax 020 747 2801

ProAgria Pohjois-Karjala
Koskikatu 11 C, PL 5, 80101 Joensuu
puh. (013) 258 3311, telefax (013) 258 3399

ProAgria Pohjois-Savo
Puijonkatu 14, PL 1096, 70111 Kuopio
puh. 020 747 3650, telefax 020 747 3651

ProAgria Satakunta
Itsenäisydenkatu 35 A, 28130 Pori
puh. (02) 631 1600, telefax (02) 631 1611

ProAgria Uusimaa
Seutulantie 1, 04400 Järvenpää
puh. 020 747 2500, telefax 020 747 2549

ProAgria Maaseutukeskusten Liitto
Urheilutie 6, PL 251, 01301 Vantaa
puh. 020 747 2400, telefax 020 747 2402

ProAgria Finska Hushållningssällskapet
Hämeenkatu 28, 20700 Turku
puh. (02) 469 0114, telefax (02) 469 0115

ProAgria Nylands Svenska Lantbrukssällskap
Liisankatu 21 B 8, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 1244, telefax (09) 135 5331

ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap
Kauppapuistikko 16 D, 65100 Vaasa
puh. (06) 319 0200, telefax (06) 319 0201

ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund
Liisankatu 21 B 12, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 1035, telefax (09) 135 1653

Tämä lehtinen on tehty maaliskuussa 2007.

Lisätietoja saa tällä sivulla esitellyiltä viranomaisilta ja järjestöiltä.

Julkaisija: Maa- ja metsätalousministeriö
Kasikirjoitus: Markku Puustinen, Jukka Jormola
Ulkoasu ja taitto: Sauli Heikkilä, Pieni Huone
Kannen kuvat: Maarit Puumala, Pauli Nieminen/Kuvaliiteri
Painopaikka: Edita Prima Oy

LEADER-TOIMINTARYHMÄT
www.maaseutu.fi